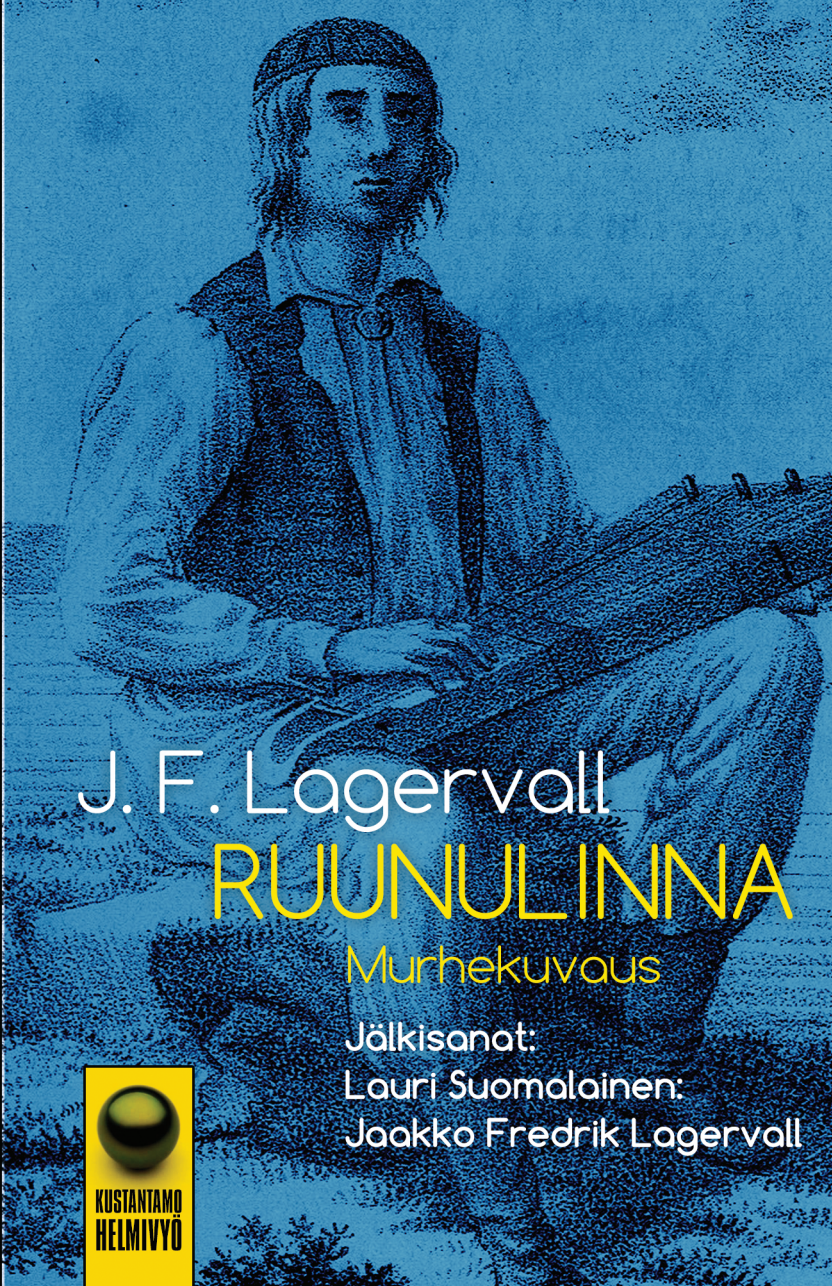




J. F. Lagervall

RUUNULINNA

Murhekuvaus

Jälkisanat:

Lauri Suomalainen:

Jaakko Fredrik Lagervall



Ruunulinna

J. F. Lagervall

Ruunulinna

Kustantamo Helmivyö

Turku 2016

J. F. Lagervall: Ruunulinna

Lauri Suomalainen: Jaakko Fredrik Lagervall

Toim. Juri Nummelin

ISBN 978-952-7211-05-2

BoD, 2016

Lukijalle

Jakob Fredrik Lagervall (1787–1865) oli fennomaanisen liikkeen ensimmäisiä ja erikoisimpia edustajia.

Lagervallin kirjoittama *Ruunulinna* on ensimmäinen suomalainen murhenäytelmä, mutta sen syntymäkin oli hiukan murheellinen. Eläkkeellä oleva parikkalalainen majuri Jaakko Fredrik Lagervall (alkujaan Oxeman) sai innoituksen työstää Shakespearen julmin tragedia *Macbeth* suomeksi. Hän tarjosi käsikirjoitusta Suomalaisen kirjallisuuden seuran julkaistavaksi, mutta kun seuran jäsenet ehdottivat tekstiin muutoksia, Lagervall vetäytyi hankkeesta ja julkaisi teoksensa myöhemmin omalla kustannuksellaan.

Ruunulinnaan on suhtauduttu usein huvittuneesti. Lagervall selittää jälkisanoinaan, että Shakespeare oli väärässä sijoittaessaan *Macbethin* tapahtumat Skotlantiin, vaikka Walter Scott oli jo todistanut, etteivät näytelmän tapahtumat voineet sijoittua sinne. Lagervall oli sitä mieltä, että *Macbeth* sijoittuu Karjalaan – joskaan varma ei voi olla siitä, kuinka tosissaan hän oli. Ehkä hän kuuluu samaan saraan melkein vuosisata myöhemmin *Beowulf*in kääntämistä yrittäneen laivastoupseeri Rudolf Dillströmin kanssa, tämähän oli sitä mieltä, että *Beowulf* tapahtuu Suomessa.

Ruunulinna ei ollut Lagervallin ainoa näytelmä. Hän kirjoitti myös Raamattuun perustuvat näytelmät *Josephi*

(1847), *Juditbi* (1847) ja *Kaini* (1847), nekin kalevalamitas-
sa. Samana vuonna näiden kanssa ilmestyi myös Tuhki-
mo-muunnelma *Tuhkapöperö*. Runoteos *Satu Sallisesta*
(1831) kertoo Karjalan sadunhohtoista kenraalista Erkki
Sallisesta, joka on henkilönä myös *Ruunulinnassa*. Salli-
nen johti joukkoja venäläisiä vastaan Pikkuvihan aikaan
Kiihtelysvaarassa ja Sortavalassa.

Näiden lisäksi Lagervall kirjoitti tanskalaisen Adam
Oehlensclägerin kirjoihin perustuvan teoksen *Uni* (1831).
Jälleen kerran Kalevala-mitalla kirjoitetussa tarinassa ru-
non minäkertoja alkaa nähdä kuisen yön aiheuttamia har-
hoja. Runoelmaa *Brudskaran* (1831) ei ole suomeksi julkais-
tu. Joensuun elinkeinoelämän kehittymistä kuvaava *Jaakot*
ilmestyi suomeksi vuonna 1855. Se kertoo Pielisjärvellä
vaikuttaneesta kirkkoherrasta ”Korpi-Jaakko” Steniuk-
sesta ja hänen pojastaan ”Koski-Jaakko” Steniuksesta.

Lagervallin omaelämäkerrallinen muistelmateos Suomen
sodasta *En karelske jägares sorgliga minnen* ilmestyi Tidskrif-
ten Suomi -sarjassa postuumisti vuonna 1866. Teosta on
pidetty laajalti Lagervallin parhaana teoksena.

Suometar-lehti suomi Lagervallin näytelmiä vahvasti
vuonna 1847. Kyse on *Tuhkapöperöstä* sekä kolmesta mai-
nitusta Raamattu-aiheisesta näytelmästä: ”Nämät neljä nyt
ilmaantunutta ”Kuvausta” ovat ulkoapäin sangen kauniit,
elikkä ulkookullatut, sanan suorimmassa merkityksessä:
kansi-lehdillä nimitykset ja muitakin korituksia osittain

kullan- osittain kuparin-karvalla – sisälleppitonsa puolesta jättävät paljo vaatimuksia, lukijan mielestä kohtuullisiakin, täyttämät’.”

Tubkapöperöä arvostelija kiittelee kuitenkin enemmän kuin Raamattu-näytelmiä, joista hän sanoo, että on outoa, miten Lagervall on laittanut Abelin syypääksi omaan surmaansa: “Kainin kärsiväisyys veljeänsä kohtaan ja katkera katumus vahingon tultua (niinkuin Hr Lagervall kuvailee) tekee edellä-mainitun syyttömäksi ja Aabelin itse syypääksi tapaturmaiseen onnettomuuteensa.” Kirjoittaja kuvailee Lagervallin näytelmää: “Herra Lagervallin Aabeli sitävastaan on konnankurinen ja häijynelkinen sekä puheissa että töissä, ei ainoastaan veljeänsä ja sisartansa vaan vielä vanhempiansakin kohtaan – vaikka äiti hänen kauniin muotonsa ja vikkelän luontonsa tähden pitää hänen puoltansa –, ylpeilevä ja kehuva “hurskauttajansa,” ja taas suuri pelkuri ja äitin turviin juoksija, koska joku uhkaa kurittaa häntä.”

Kirjoittaja pahoittelee myös Lagervallin tapaa kirjoittaa sanat miten sattuu (esimerkiksi sekä “Aadamin” että “Adamin”). Lagervallin murreintoilua kirjoittaja ei myöskään ymmärrä, vaan pitää sitä epäjohdonmukaisena. Kriitikko on sitä mieltä, että Lagervall karkottaa lukijansa: “Monet oudot sanat tekevät ettei suuri osa suomalaisesta yleisöstä näitä Herra L:n laitoksia oikein ymmärrä, eikä siis huoli lukeakkaan. Liekkö hän jo edeltäpäin tätä ajatellut ja sen tähden pranttäyttänytkin vaan vähäisen joukon?” Krii-

tikko toivoo, että Lagervall olisi liittännyt edes sanaston tekstiensä loppuun ja selittäisi muun muassa sanat “Ainos, Häläilen, Häläiten, Katras, Kikare, Luotto, Mautelija, Nettu, Toilmaisi, Vaalimata”. “Näin enänisi sana-rikkautta suomalaisille lukijoille, joiden nyt selvää saamattansa täyttyy heittää pois kirjat sananensa päivinensä”, toteaa kriitikko.

Lagervallin kirjallista tuotantoa on tarkasteltu vuonna 1900 ilmestyneessä Lauri Suomalaisen kirjallisuuden pro gradu -tutkielmassa. Suomalainen käsittelee pitkään Lagervallin ja Elias Lönnrotin kirjeenvaihtoa sekä kuvailee Lagervallin luonnetta ja kertoo tästä anekdootteja. Nykylukija ei voi välttyä ajatukselta, että Lagervall sijoittuisi johonkin kohtaan autismin kirjoja.

Suomalainenkin kritisoi kovalla kädellä Lagervallin näytelmiä, mutta pitää kuitenkin tämän pyrkimyksiä oikeasuuntaisina ja kunnioitettavina. Suomalainen tulkitsee Lagervallin pyrkimyksiä kuitenkin ahtaasti suomalaisesta ja osin nationalistisestakin näkökulmasta (mikä tosin 1800- ja 1900-luvun vaihteessa ei näy tekstissä kovin radikaalina), kun *Ruunulinnaa* voisi tulkita myös omaperäisenä sovituksena maailmankirjallisuuden klassikosta. Outi Paloposki onkin lähestynyt tutkimuksissaan *Ruunulinnaa* tästä näkökulmasta.

Lagervallin tuotantoon oleellisesti kuuluvaa fantasiaa Suomalainen paheksuu myös, mikä onkin ollut suoma-

laisuuskeskustelun yksiä valtavirtoja: vain olemassa oleva on arvokasta, mikään keksitty ei auta kehittämään suomen kieltä tai suomalaisuutta.

Lauri Lemmetty Samuli Suomalainen oli kirjailija ja suomentaja Samuli S:n eli Kaarle Kustaa Samuli Suomalaisen poika, ja hän toimi lyhyen aikaa Sortavalan seminarin suomen kielen lehtorina. Vuonna 1877 syntynyt Lauri Suomalainen kuoli kuitenkin jo vuonna 1901.

Tähän kirjaan on painettu sekä *Ruunulinna* että Lauri Suomalaisen tutkielma. *Ruunulinnaa* ei ole koskaan julkaistu uudestaan (se on ollut tosin ilmaiseksi luettavissa Kansalliskirjaston sivujen kautta), Suomalaisen teksti sen sijaan julkaistiin vuonna 1901 Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Vähäisiä kirjelmiä -sarjassa ja vuonna 1903 Suomi-aikakauskirjassa. Sen jälkeen se ei ole ollut lukijoiden saatavilla. Suomalaisen tutkielmaa ennen on myös tunnetun kielentutkijan E. N. Setälän lyhyt alkusana.

Ruunulinna julkaistaan uudestaan kahdesta syystä: se on kiinnostava, vaihtoehtoinen tapa lähestyä suomalaisen kirjallisuuden varhaishistoriaa, ja Shakespearen, *Macbethin* kirjoittajan, kuolemasta on vuonna 2016 tullut kuluneeksi 400 vuotta.

Turussa syyskuussa 2016

Juri Nummelin

J. F. Lagervall

Ruunulinna

Murhekuvaus 5:sä Tapauksessa

Alun perin ilmestynyt

Waseniuksen kirjapainon julkaisemana vuonna 1834.

Alkuperäisen painoluvan myöntänyt J. M. af Tengström.

JÄSENET:

ROSTIO, Suomenmaan Kuningas eli suuri Ruhtinas.

Ruhtinas JYRI eli JUURIKKI, hänen poikansa.

RUUNULINNA,
SUUVUORO,
SALLINEN, } Suomen sotaväin ylimäiset
päämiehet.

RATASKILPI, Rostion Apumiesi (Ajutantti).

PIRJO, Ruunulinnan puoliso.

HAAPALAINEN,
RUUNULINNA, nuorempi
KANTOJUURI,
KALLO,
ILVESLINNA,
RÄTY,
PARVIAINEN,
ynnä muita } Erinäisiin sota-
joukkoin juohat-
tajija.

SIMANAINEN, Sallisen Apumiesi.

KIERI, Ruunulinnan Apumiesi.

MARJA, Pirjon Tupaneito.

LEMMES, miespuoli
LUONNATAR, vaimopuoli } Varoittavaiset olennot.

SYÖJÄTÄR, Noitajoukon emäntä.

MAMMOTAR,
VAIVIATAR,
KIVUTAR, } Noitajoukkoa.

SAVISUU, noita, siihen aikaan Sotajoukon Lääkäri.

Suuvuoron Haamu.

KartanonVARTIAN ÄÄNI

Sotaväkeä.

Kaksi murhamiestä poikineen.

1. TAPAUS

(Himohirrellä, joka on mäki likellä
Kurkjoin hovia.)

1. KOHTAUS

MAMMOTAR, VAIVIATAR ja KIVUTAR, LEM-
MES ja LUONNATAR.

KIVUTAR

Missä näämmä toinen toista?

MAMMOTAR

Siellä missä liemu loistaa,

Missä ukko jyrisee

Että ilma tärisee.

KIVUTAR

Taikka synkässä salossa,

Taikka pohjalan talossa.

VAIVIATAR

Meitä tuopi pohjatuuli,

Meitä kaakko kannattaapi,

Lähättääpi lännetuuli,

Survoa suvinen tuuli,

Koiliainen koijattaapi,
Vesimyrsky myyvittääpi.

KIVUTAR

Myrsky meitä myyvittääpi,
Tuuli tuima tuuvittaapi,
Viepi Virosta Kyröön,
Kyröstä Viroon viepi,
Avasaksast Aunukseen,
Alamaahan Aunuksesta;
Luota ilkiän Iharin,
Luokse Imatran ihanan,
Kautta karkian Kalarin.

MAMMOTAR

Ennen kuimme ennätämmä
Niitä saloja sanella,
Niitä nimiä nimetä,
Kunne kulkea tahomma;
Ajatukset aivoissamme
Jäävät jalell jälkiämme.

(Kuuluttua huuvon ulkoa, jota ei
voi selittää, varustautuuvat viette-
lemään Ruunulinnaa.)

Suomalaisen näytelmäkirjallisuuden historia alkaa Shakespearesta. Jaakko Fredrik Lagervall muokkasi nimittäin vuonna 1834 Shakespearen Macbethista muunnelman Ruunulinnan, jota on pidetty ensimmäisenä suomenkielisenä näytelmänä. Kalevalamitalla kerrotun tragedian tapahtumat on siirretty Karjalaan.

Ruunulinna julkaistaan nyt ensimmäistä kertaa uudestaan kirjana. Samoissa kansissa on myös Lauri Suomalaisen vuonna 1901 ilmestynyt tutkielma Lagervallista ja tämän tuotannosta. Teoksen on koonnut Juri Nummelin, joka on myös kirjoittanut johdannon.

KUSTANTAMO HELMIVYÖ

kansisuunnittelu JT Lindroos

